

עת"א 30598/01/20 - פלוני נגד שב"ס

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עת"א 30598-01-20 פלוני (אסיר) נ' מדינת ישראל
תיק חיצוני:

בפני כבוד השופט עידו דרואן-גמליאל
עותר פלוני (אסיר)
נגד
משיב שב"ס (מדינת ישראל)

ב"כ הצדדים:

ב"כ העורר עו"ד אמיר ברכה
ב"כ המשיב עו"ד לירון שטרית ושחף קליינמן-שמעוני
החלטה - עותק מותר בפרסום

לפני עתירתו הכפולה של העותר, אסיר בטחוני, לשינוי סיווגו לאסיר פלילי ("רגיל") ולשילובו במסגרות טיפוליות לשם שיקומו[1].

רקע:

1. העותר, כבן עשרים כיום, נשפט בהיותו כבן שש-עשרה ונדון לעונש מאסר של עשרים ואחת שנים, שיסתיים לכל המאוחר עד 05.07.35.

2. העותר נותן את הדין בגין חלקו הפעיל בחטיפתו וברציחתו של האכזרית של הנער מוחמד אבו ח'דיר המנוח. ערעור על העונש שהוטל בערכאה קמא נדחה בפסק הדין שניתן בבית המשפט העליון, ובו נאמר, בין היתר, שהעותר "הוא הצעיר בחבורה, הרגיש יותר מבין השלושה עקב מצבו הנפשי קודם לאירוע... [ו]שיתף פעולה באופן מלא עם חוקרים. ברם, השתתפותו האקטיבית במעשים המרושעים הביאה את שופט המיעוט בבית משפט קמא לסבור כי גם עליו יש להטיל מאסר עולם. היה זה [העותר] שלמעשה "ירה את יריית הפתיחה" שהביאה לשרשרת האירועים לאחר מכן, בכך שהיה הראשון שהיכה את המנוח ובכך סימן כי המנוח הוא הקרבן שנבחר... [העותר] גרר את המנוח למכונית עם המערער 2, סייע בחניקתו לאורך דקות ארוכות, וישב בצד ולא מחה כאשר המשיכו שותפיו בריצוץ גולגולתו של המנוח ושריפתו. העונש של 21 שנות מאסר שנגזר עליו בבית משפט קמא הוא עונש כבד לקטין בגילו, אך בהינתן הערך של קדושת החיים וחומרת המעשים, אין מקום להפחתה בעונש, וגם עונשו כפי שנפסק על ידי בית המשפט המחוזי יישאר על מכונו" [ע"פ 2067/16 פלוני נ' מ.י. (2018), פסקה 59].

3. עוד קבע בית המשפט העליון כי "הרצח נעשה מתוך מניע אידיאולוגי ועל רקע של גזענות צרופה - להרוג ערבי באשר הוא ערבי" [שם, פסקה 54], והן בפתח דבריו והן בסופם כינה את המעשה "פיגוע אסטרטגי" שגרר גלי אלימות נוספים.

4. העותר עצמו מסר, בהזדמנויות שונות, כי הוא ושותפיו פעלו מתוך נקמה על-רקע חטיפתם ורציחתם של שלושה נערים יהודיים הי"ד, ותאר את תכנונו המוקפד של המעשה הנורא.
5. העותר שולב באגף התורני בכלא "רימונים", שם הוא שוהה עד היום. לנוכח מצבו הנפשי מוגדר העותר כ"אסיר בהשגחה", לפי פקנ"צ 04.54.01 **מניעת אובדנות - טיפול והשגחה**, ולכן הוא נתון במעקב של עו"ס האגף.
6. במרוצת השנים הגיש העותר מספר עתירות, שעניינן דומה ושנדחו כולן [עתירה אחרונה נדונה בעת"א 31082-09-17 **פלוני נ' מ.י.** (2018)].

מהות העתירה, עמדות הצדדים והשתלשלות ההליך:

7. ביום 14.01.20 הוגשה עתירה זו, שכותרתה "עתירת אסיר להמשך טיפול" ועניינה סירובו של המשיב לאפשר לעותר "להמשיך בדרך הטיפול המבורכת בה הוא מהלך מאז מעצרו ועד לימים אלה". העותר ביקש להורות לשב"ס לשלבו בקבוצה טיפולית "בהתאם לצרכיו", שכן:
- א. העותר נעצר ובהמשך החל לרצות עונשו בשנת 2014, עוד כשהיה קטין כבן שש-עשרה שנה, כשגם בגזר הדין נכללו "אמירות חיוביות לגביו באשר לשיתוף הפעולה שלו";
- ב. העותר השתתף בהצלחה בקבוצות טיפוליות ראשוניות וכלליות - "שינוי דפוסי" ו"סיפורי חיים" - בנוסף לטיפול שיחתי-פרטני עם עו"ס האגף והשתתפות מוערכת בקורסים ובשיעורי המדרשה התורנית, באגף התורני בו הוא כלוא [סיכום קבוצת שינוי דפוסי, 31.05.18 - ע/1; סיכום קבוצת סיפורי חיים, 22.07.19 - ע/2; תעודות מהאגף התורני - ע/3; סיכום הטיפול הפרטני, 18.02.19 - ע/4];
- ג. לדעת גורמי הטיפול, זקוק העותר לקבוצות מתקדמות "על-מנת לשפר את העבודה עם דפוסי ההתנהגות איתם הוא צריך להתמודד, הן באגף והן בהמשך חייו" [ע/1 הנ"ל];
- ד. גם אינטרס הציבור מחייב לשקם את העותר, כדי שבתום מאסרו ישוב לחברה כאזרח הגון וישר-דרך;
- ה. העותר מסר לבית המשפט מכתב מטעמו [ע/5] ובדין ביום 19.05.20 הסביר לבית המשפט את נחיצותו של המשך טיפול: "הנושא של הקבוצות טיפוליות שעוסקים במאפיינים של אלימות ומאפיינים אחרים שהביאו אותי לעשיית המעשה. הנושא הנפשי מפעם לפעם עולה גם בקבוצות הטיפוליות. אבל הנושא העיקרי שבקבוצות הטיפוליות, כמו גם בשיחות הפרטניות שהתמקדו בנושא העבירה וירידה לפרטי פרטים מתקופת הילדות וכל מה שבעצם הביא אותי לידי ביצוע העבירה.";

8. המשיב מתנגד למבוקש, וטוען:

א. לנוכח הרקע האידאולוגי-לאומני למעשה, עליו עמד בית המשפט העליון, ושאר נסיבות, הוגדר העותר עם כליאתו כאסיר בטחוני, לפי פקנ"צ 04.05.00 **תהליך הגדרת אסיר בטחוני** [להלן - פקנ"צ ההגדרה]. גם בדיקה חוזרת לפי סעיף 6 לפקנ"צ, לקראת הדיון בעתירה זו, הניבה חוות דעת של שב"כ, בה אושרר הסיווג;

ב. תנאי כליאתו הרלוונטיים של אסיר בטחוני מוגדרים בפקנ"צ 03.02.00 **כללים ביחס לאסירים ביטחוניים** [להלן - פקנ"צ אסירים ביטחוניים], וזו אינה מאפשרת את שילובו בפעילויות טיפוליות. גם אסיר בטחוני ששולב באגף פלילי אינו זכאי לטיפול ולשיקום [2] [להשוואת תנאים של אסירים ביטחוניים ראו רע"ב 6309/19 **שגב נ' מ.י.** (2019)];

ג. העותר השתתף כאמור בשתי קבוצות, אך אלו הן קבוצות פסיכו-חינוכיות כלליות, ואין לשלבו בקבוצות טיפוליות ייעודיות, שנועדו לטיפול בעבריינות "קלאסית" ואין ערוכות לטפל בעבריינות אידיאולוגית;

ד. שב"כ חיווה דעתו כי אין לשנות את סיווגו של העותר, במסמך מסווג מיום 12.08.20 [סומן בחתימתי ובחותמתי, 08.09.20];

9. ביום 19.05.20 אפשרתי לעותר לפנות בהליך מנהלי לשינוי הגדרתו מביטחוני לפלילי, לפי סעיף 4(ב) לפקודת ההגדרה.

10. ביום 19.08.20, במכתב לב"כ העותר, דחה רמ"ח האסיר את בקשתו של העותר, בהסתמך על חומרת המעשה ותוצאותיו, על המניע האידאולוגי שעמד בבסיסו, על התנגדותם של גורמי בטחון שהודיעו כי אין בידיהם מידע המלמד על הפחתת הסיכון מהעותר, ועל היעדרו של "שינוי מהותי בנתונים אודות האסיר" שיכול להוביל לשינוי ההגדרה.

דיון ומסקנות:

כללי - התערבות בית המשפט בהחלטות שב"ס:

11. ענייננו בביקורת מנהלית על פעולת המשיב. בית המשפט אינו נכנס בנעלי המשיב ואינו מחליף את שיקול-דעתו, אלא בוחן אם סטו שיקול הדעת וההחלטה אל-מעבר למתחם הסבירות [רע"ב 2150/18 **רובשקין נ' מ.י.** (2018)]. בית המשפט איננו מתערב בהחלטות שב"ס המבוססות על המלצות של גורמים מקצועיים, כל אימת שלא מדובר בהחלטה אשר חוצה את הקווים האדומים של המשפט המנהלי על ידי סטייה בולטת וממשית מאמות-המידה של שיקול דעת סביר [רע"ב 251/20 **אליהו נ' שב"ס** (2020)].

12. כפי שיפורט להלן, לא מצאתי כי החלטות המשיב בוססו על מצע עובדתי פגום או חסר, לקו בחוסר מידתיות או סטו ממתחם הסבירות.

המשך סיווגו של העותר כאסיר בטחוני:

13. ככלל, אסיר בטחוני - מי שביצע עבירה חמורה מתוך מניע לפגוע בביטחון המדינה, אך גם מי שהמניע לעבירה שביצע היה גזעני או לאומני - מוחזק כמי שנושא עמו סיכון אינהרנטי מוגבר, המחייב קביעתם של תנאי כליאה מחמירים, שמטרתם בין היתר לפקח על קשריו של האסיר עם גורמי-חוץ ולמנוע הישנות עבירות. תנאים אלו, שמשמרתם מטרות נחוצות, מוגדרים בפקנ"צ אסירים ביטחוניים.

14. קו אידיאולוגי שהוביל לביצוע עבירה, מלמד על מסוכנות ואפשר שגם מסוכנות מוגברת. הנטל להוכיח זניחתו של רקע אידיאולוגי זה מוטל על כתפיו של האסיר, ואין זה נטל קל [רע"ב 119/19 פלוני נ' ועדת השחרורים (2019); (בג"ץ 1920/00 ח"כ זהבה גלאון נ' ועדת השחרורים (2000)].

15. משקלם של ערכי ביטחון המדינה ותושביה גדול במיוחד, ויכול להכריע גם שיקולי שיקום[3]. למעשה, כשמדובר באסירים ביטחוניים זה הכלל, אך במקרים מתאימים ניתן לחרוג ממנו, כמפורט להלן, על-דרך שינוי הגדרה.

16. האפשרות והתנאים לשינוי הגדרתו של אסיר מביטחוני לפלילי, קבועים בסעיף 6 לפקנ"צ ההגדרה, כשברור מעצם הוראותיו שעיקר עניינו במניעת סיכון מוגבר לביטחון המדינה, לשלום הציבור ולסדר הציבורי. כך, מחויבת התייעצות עם גופי מודיעין וביטחון [ס"ק ב' ו-ג'(5)], ויש להביא בחשבון, בין היתר, את נסיבות העבירה, את הטעמים להגדרה התחילית של האסיר כביטחוני, את עמדת גורמי הביטחון ואת קיומו של "שינוי מהותי בנתונים אודות האסיר".

17. בחינתם של הנתונים שבבסיס ההחלטה בעניינו של העותר, מובילה למסקנה שלא נפל פגם בשיקול-דעתו של המשיב, וההחלטה אינה חורגת ממתחם הסבירות:

א. מילותיי לא תתחרינה במילותיו הנוקבות של בית המשפט העליון, שתאר כיצד עבר העותר, עם חבר מרעיו, את העבירה החמורה ביותר ובנסיבות מזוויעות, והכל מתוך מניע גזעני-לאומני. גם השנים שחלפו - ארבע שנים בלבד - וגם גילו הצעיר של העותר אינם יכולים, עדיין, למרק ולו במעט את משמעות מעשיו, או למתן את עצמת הסיכון הנודעת ממנו;

ב. גורמי הביטחון והמודיעין מתנגדים לשינוי הסיווג, שכן לא התקבל או נאסף מידע המצביע על הפחתה במסוכנותו של העותר, ואפנה לחוות-דעתו השלילית של שב"כ [12.08.20]. המשיב פנה אפוא לגורמים מקצועיים אלה ונתן לדעתם משקל ראוי [עניין אליהו הנ"ל; עת"א 46074-05-19 פלוני נ' שב"ס (2020)];

ג. לא נמצא שינוי מהותי מובהק בנתוני העותר, ודאי לא לנוכח גובהה של משוכה זו, וראו הפסיקה שהובאה לעיל וכן רע"ב 5555/14 נאאל נ' ועדת השחרורים (2014);

ד. עוד אוסיף: עיון בסיכום קבוצת "סיפורי חיים" מיום 28.50.19 [ע/2] מגלה כי לא ניכרים מאפייני אמפתיה לקורבן, חרטה והתפכחות, כשההתייחסות היחידה למעשים ולקורבן סבה סביב העותר עצמו - "... בכך ביטא שאלות כלפי עצמו...";

18. משלא הוצב בסיס מספק לקביעה אחרת, מוצדק המשך סיווגו של המשיב כאסיר בטחוני והעתירה לשינוי נדחית.

הימנעות משילובו של העותר בקבוצות טיפול מתקדמות:

19. ראשית לכל, אזכיר כי בית המשפט העליון עמד על החובה הנוקשה לנהוג בשוויון בכלל האסירים הביטחוניים, יהא המקור האידיאולוגי למעשיהם כאשר יהיה [עניין **שגב** לעיל];

20. סירובו של שב"ס לשלב אסירים ביטחוניים בקבוצות טיפוליות בכלל, ובקבוצות מתקדמות וייעודיות בפרט, נשען על אבחנה עניינית ומותרת:

א. אסירים ביטחוניים, דוגמת העותר, אינם מבצעים את עבירותיהם על-רקע סטייה או נטייה עבריינית, אלא על-רקע אידיאולוגיה פוליטית, לאומית, דתית וכיו"ב;

ב. יפים גם לענייננו דברים שאמרתי בעת"א 35592-03-19 **ראובני נ' מ.י.** (2019): "המסגרות הטיפוליות שמציע שב"ס נועדו לאסירים פליליים שביצעו עבירות מתוך מניעים פליליים "קלאסיים". שירות בתי הסוהר אינו ערוך לטיפולים מרחיקי לכת מסוג זה לאסירים ביטחוניים, שלרוב אינם מבקשים להיות נושא לצפייה, להערכה, ולטיפול של שב"ס. לא מדובר במי שביצע את העבירות מתוך מניע קלאסי, אלא אך ורק על רקע אידיאולוגי, כאמור, וקשה להאמין שרצונו בטיפול שיביא לשינוי אמונותיו הבסיסיות. נחה דעתי כי העותר מקבל את המזון הרוחני שביכולתו וברצונו במסגרת לימוד תורה בחברותא." [ועוד ראו עת"א 23381-01-20 **פינטו נ' שב"ס** (2020)];

ג. אבחנה זו אינה חורגת מהסביר והנחוץ, ואין להתערב בהחלטת שב"ס [עע"א 1075/96 **מ.י. נ' קונטאר** (1996), פסקה 8];

ד. העותר לא יוכל להיבנות מרע"ב 5457/15 **חטיב נ' שב"ס** (2017), שעיקר עניינו בשינוי שיוך ארגוני - ערוץ שאינו רלוונטי לעותר;

21. לנוכח האמור לעיל, לרבות הדין בשינוי סיווגו של העותר, נדחית גם העתירה לשילובו של העותר בקבוצות טיפול מתקדמות.

סוף-דבר:

22. העתירה נדחית, על שני ראשיה.

23. עותקים יועברו לב"כ הצדדים, עו"ד אמיר ברכה ופמ"מ.

ניתנה היום, ט' תשרי תשפ"א, 27 ספטמבר 2020, בהעדר
הצדדים.

[1] עתירה נוספת [עת"א 21194-12-19] נמחקה ביום 23.02.20, לאחר שהוסרה הגדרת העותר כסג"ב, לבקשתו;

[2] בשונה מפעילויות טיפוליות, פעילויות פנאי וחינוך מבין המסופקות באגף, מותרות לאסיר בטחוני. כך נהנה גם העותר מפעילויות לימוד, חינוך ופנאי באגף התורני;

[3] אסירים פלייליים שהם אזרחי המדינה או תושביה, זכאים ברגיל להזדמנויות טיפול ושיקום;